

Verteld door
Gedeporteerde Rotterdammer
Verzamelpaats
Dag van vertrek
Verzamelpaats
Dag van aankomst
Dag van terugkomst
Wat

Fred Marree - zoon
Jo Marree
Nenijto
10 november 1944
Nenijto
11 November - Kamp Amersfoort
23 december 1944
Beschrijving door zoon Fred,
van de oorlogstijd Jo Marree

Nadat in kamp Amersfoort duidelijk werd dat hij op transport gesteld zou worden naar een onbekende bestemming in Duitsland, besloot mijn vader te vluchten. Samen met een maat werd het een wekenlange barre tocht terug naar Rotterdam.

Het verhaal van mijn vader...

“Op 10 november 1944 werd de stad afgegrendeld door Duitse soldaten, een bevelschrift werd verspreid. Alle mannen van 17 tot en met 40 jaar moesten zich voor de ‘arbeitseinsatz’ aanmelden. Als je vlucht, zou er op je geschoten worden.”

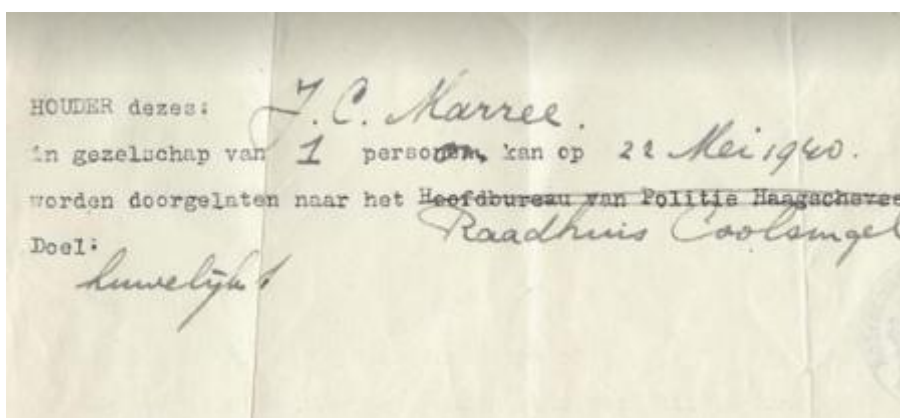
Mijn vader in 1944

Hiermee begon mijn vader meestal zijn verhaal over de grote razzia in november 1944, zoals ik het mij herinner.

Het verhaal van mijn vader, of wat er van over is in mijn herinnering. Zoals het nu in mijn geheugen is opgeslagen, heb ik het hieronder opgeschreven.

Huwelijk – Mijn ouders zouden op 15 mei 1940 in het Stadhuis van Rotterdam in het huwelijksbootje stappen. Zij hadden in maart 1940 een huis gehuurd in de ‘Blijdorpsche polder’, de nieuwbouwwijk Blijdorp. Terwijl zij druk bezig waren met de inrichting van hun huis, werd ons land op vrijdag 10 mei 1940 door de Duitsers bezet.

Oorlog – De gevreesde oorlog was vijf dagen voor hun huwelijk uitgebroken. Vooral om het dappere militaire verzet bij de Maasbruggen te breken, voerde de Duitse Wehrmacht het bombardement op Rotterdam uit. Op dinsdag 14 mei 1940 vanaf 13:27 uur regende het een kwartier lang bommen op onze stad. In die korte tijd werd de binnenstad van Rotterdam verwoest. Hoewel zij er zonder echte kleerscheuren vanaf kwamen, ging hun huwelijk de volgende dag ook niet door. De binnenstad lag in puin en veel gebouwen stonden nog in brand.

Toch een trouwerij – Na een week kregen zij permissie om over de Coolsingel naar het Stadhuis te gaan. Hun huwelijk werd alsnog gesloten, maar zonder familie en vrienden.

Als jong paar zonder kinderen kwamen zij de bezettingstijd redelijk door. Vaak wel met angstige momenten, maar ook met een mentaliteit van: *‘mij krijg je niet klein’*.

De razzia – Op 10 november 1944 werd de stad afgegrensd door Duitse soldaten, een bevelschrift werd verspreid. Alle mannen van 17 tot en met 40 jaar moesten zich voor de ‘arbeitseinsatz’ aanmelden. Hoewel ‘goede kost, rookartikelen en vijf gulden’ per dag in het vooruitzicht werden gesteld, werd tegelijk gewaarschuwd dat zou worden geschoten op hen die wilden vluchten.

Het Bevelschrift uit november 1944

Nenijto – Ook mijn vader viel binnen de leeftijdsgroep, hij was toen 33 jaar, en stond met zijn tas en een pakje brood op stoep. De verzamelplaats was om de hoek, namelijk het voormalige terrein van de Nederlandsche Nijverheidstentoonstelling aan de Bentincklaan. Later bekend als het sportcomplex Nenijto.

Mijn vader liet zich niet klein krijgen en was zijn leven lang ook van het type ‘hoop doet leven’. Tegen mijn moeder zei hij: “Maak je niet druk, vanavond ben ik weer thuis”. Ze vertrouwde het natuurlijk niet, maar tegen beter in accepteerde ze zijn geruststellende woorden. Die avond verbleef ze bij haar ouders aan de Paradijslaan in Crooswijk.

Kruipkelder – *De benedenbuurman meldde zich niet. Hij verschool zich in de kruipkelder onder de woning. De buurvrouw stond doodsangsten uit voor het geval haar man toch zou worden betrappt. Met een rode hals van de zenuwen deed ze open toen Duitsers het huis kwamen controleren. De controle stelde echter niets voor en de buurman bleef in zijn schuilplaats. De buurvrouw zorgde één keer per dag voor eten en drinken. Ze moest wel oppassen, want alles was op de bon en zij kreeg alleen een voedselrantsoen voor haarzelf en haar zoontje Jerry van één jaar. En de buurman? Die kon pas na dagen 's avonds tevoorschijn komen als de kamers verduisterd waren en niemand hem kon zien. Want je moest niet alleen oppassen voor de Duisters, je werd ook zo verraden.*

Amersfoort – Terug naar mijn vader. Nadat alle mannen tussen de 17 en 40 jaar uit Blijdorp en omgeving naar het Nenijs-terrein aan de Bentincklaan werden gevoerd, vertrok mijn vader later op de dag met een grote groep richting Amersfoort. Moeders, echtgenoten, kinderen stonden langs de weg, er vloeiden liters tranen...

Stro – Als vee werden zij vervoerd en veel mannen braken al voor het avond was geworden. De realiteit is natuurlijk dat niet iedereen even flink is in dergelijke omstandigheden.

Eenmaal in Kamp Amersfoort aangekomen was het zaterdag en sommige mannen, aldus mijn vader, waren emotioneel. Ze misten op zaterdagavond de warmte van thuis, dat viel hen zwaar. Giftig werd mijn vader op de kerels die bruut het stro van lotgenoten jatten om zelf een beter bedje te kunnen maken. Hij greep zo'n kerel bij zijn nekvel, zei hem dat hij nog erger was dan die moffen en dat zij allemaal in hetzelfde schuitje zitten. "Als je het stro niet direct teruggeeft aan die jongen, bijt ik je strot af", zei mijn vader giftig van woede en met een venijnige blik waar de grootste kerel bang van werd. Het was pure bluff versterkt met een flinke portie rechtvaardigheidsgevoel. Maar in de groep ontstond spontaan ontzag en ieder kreeg een zelfde hoeveelheid stro voor de nacht. Die nachtrust was dagelijks nodig vanwege het zware graafwerk.

Vlucht – Tijdens het onzekere verblijf in Kamp Amersfoort, kwam mijn vader op een gegeven moment in gesprek met mensen uit de omgeving. Zij vertelden dat groepen mannen uit het Kamp 's nachts op transport werden gesteld. Dat was niet tegen dovemans oren gezegd. Diezelfde avond vluchtte hij met een maat uit het kamp. Terwijl zij in de nacht verdwenen, kon mijn vader een glimlach niet onderdrukken: "Ik zou die rotkop van die mof wel eens

willen zien als hij er bij het koppentellen twee mist. Moet hij weer opnieuw tellen en dan tegen de “Obersturmführer” zeggen hij er twee kwijt is geraakt.”

NSB’er – De vlucht naar Rotterdam duurde weken. Zonder ‘ausweis’ was het gevaarlijk om je op straat te begeven. Ons land kende in die tijd veel dappere verzetsmensen, maar ook veel zielige verraders. Daarom was het niet zonder risico om zomaar om onderdak of een hap eten te vragen.

Ergens tussen Amersfoort en Utrecht verbleven de twee mannen een poosje op een boerderij. Als tegenprestatie moesten ze wel wat klussen klaren. Op zich was dat niet onredelijk. Een NSB’er uit de buurt had lucht gekregen van hun aanwezigheid. Dat betekende opnieuw op de vlucht. Met een paar sneden brood van de boerin trokken zij de onzekere nacht in.

Acteur – Uitgeput door de barre tocht, gebrek aan eten, slaap en het voortdurend op je hoede zijn, bereikten zij na talloze omzwervingen tegen de Kerst Rotterdam. Het was nog steeds oppassen geblazen, want je kon niet zomaar weer thuis zijn.

Mijn vader verzon het verhaal dat hij was afgekeurd voor de arbeid in Duitsland vanwege tuberculose. Daar waren de Duitsers bang voor, wist hij. Hij verzon dat de papieren van ‘der Lungenartz’ tijdens zijn barre tocht naar Rotterdam waren zoekgeraakt. Mijn vader bleek een geboren acteur. Hij bracht het zo overtuigend en consequent, dat hij er wonderwel geen problemen mee kreeg.

Hongerwinter – Tijdens de hongerwinter was mijn vader dus thuis, zodat hij uiteraard voor mijn moeder kon zorgen, maar ook voor de gezinnen in hun families waarvan de vaders wel in Duitsland zaten. Dat wil niet zeggen dat het koek en ei was. Mijn moeder viel meer dan 20 kilo af, maar de families van mijn vader en moeder hebben de hongerwinter overleefd.

Fred Marree

november 2024

<https://fredmarree.wordpress.com/>